

Hvad er forklaringen på jihadisternes ondskab?

Afkoblet fra de moralske rammer, der engang styrede antiimperialisterne, bebor islamistiske grupper i dag et alternativt moralsk univers. Her er det en pligt at begå de mest umenneskelige handlinger i kampen med Vestens altomfattende monster

Kenan Malik

Dette er et debatindlæg. Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning. [Læs mere her](#)

📷 BILAL HUSSEIN

DEBAT

28. november 2015

Dette er et debatindlæg. Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning. [Læs mere her](#)

Dagen før blodbadet i Paris dræbte to selvmordsbombere mindst 40 mennesker i en shiamuslimsk bydel i Beirut. En uge efter tog andre selvmordsbombere i Nigeria 49 mennesker med sig i døden. Sådan fortsætter det ...

Stillet over for de gentagne grusomheder kan vi ikke gøre stort andet end at gribe til adjektiver som 'barbarisk', 'sindssygt' eller 'ondt'. Men hvad får nogle mennesker til at begå så 'barbariske', 'sindssyge' og 'onde' handlinger?

»Langt de fleste onde handlinger,« skrev Hannah Arendt i *The Life of the Mind*, »begås af mennesker, der ikke har truffet forudgående beslutning om at være hverken gode eller onde.«

Marc Sageman, tidligere CIA-agent i Afghanistan og nu forsker og konsulent i terrorbekæmpelse, siger noget lignende om dagens jihadister:

»Vi finder trøst i den forestilling, at mennesker som disse må afvige meget fra os, når de kan begå så onde handlinger. Den beklagelige sandhed er, at det gør de ikke.«

Når vi kalder en handling 'sindssyg' eller 'ondt', gør vi mere end at udpege den som i særlig grad afskyelig. Vi trækker samtidig en moralsk grænse. Ofte kan vi være uenige om de mest grundlæggende moralske spørgsmål. Nogle ser

f.eks. eksempel tortur som forkasteligt under alle forhold, mens andre mener, at tortur under bestemte omstændigheder kan være en acceptabel metode til fremskaffelse af vigtige oplysninger. Hver især kan se den anden som umoralsk. Alligevel vil begge sandsynligvis være enige om, at deres uenighed handler om rammerne for, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert.

Sagde nogen derimod, at 'tortur af andre mennesker altid er 100 procent godt', ville kun de færreste opfatte dette som et moralsk udsagn overhovedet. De fleste ville afvise påstanden som 'ond'.

At tale om ondskab er med andre ord ikke kun et spørgsmål om at udpege en handling som særligt ond. Det handler også om at definere rummet, inden for hvilken vi kan føre en meningsfuld debat om rigtigt og forkert og om godt og ondt.

Islam spiller en rolle

Det, som gør jihadisternes handlinger så uforklarlige, er, at de synes at befinde sig et sted, der ligger langt hinsides det moralske univers, som de fleste af os bebor. Så hvad er det, der får mennesker, som 'afviger' stort fra os selv, til at krydse de normale grænser for moral?

Mennesker har til alle tider begået sindssyge, onde handlinger, men den konstatering bringer os ikke nærmere en forklaring på, hvad der er karakteristisk for den moderne terrorisme, endsige tættere på et svar på dagens måske mest kontroversielle spørgsmål: Hvorfor forekommer især islamistiske grupper at være så meget mere ondsksfulde og sadistiske?

For nogle er svaret indskrevet i islam selv. Koranen, hævder de, er et udpræget voldeligt skrift. Muslimer er desuden mere tilbøjelige til at dyrke bogstavelige læsninger af deres hellige bog – og bliver dermed også mere villige til at begå grusomme handlinger.

Islam er indlysende en vigtig faktor. Når David Cameron og Barack Obama insisterer på, at jihadister ikke er 'rigtige' muslimer, er de på vildspor. Det faktum, at Islamisk Stats tilhængere praktiserer deres religion på en måde, der forfærder de fleste, gør ikke i sig selv deres praksisser uislamiske.

Men hvis det ikke giver mening at ville forstå jihadisme ved at løsrive den fra islam, giver det lige så lidt mening at ville forklare jihadisternes u gerninger ud fra islam alene. Det store flertal af muslimer afskyr Islamisk Stats handlinger og ville ikke kunne give moralsk begrundelse for dem.

Folkelig kamp

Der synes ikke desto mindre at være et magtfuldt potentiale i islam, der ophidser til terror og forfølgelse. Den moderne radikale islam er simpelthen blevet den religiøse form, igennem hvilken en særlig form for barbarisk raseri udtrykker sig.

Hvis vi vil forstå, hvorfor jihadisterne lader sig trække ind i et moralsk univers, der får dem til at hylde umenneskelige handlinger, må vi først forstå, dels hvorfor den politiske vrede mod Vesten antager så nihilistiske,

barbariske former, og dels hvorfor radikal islam er blevet det foretrukne medium for dette enorme raseri.

Jihadisterne ser sig selv som krigere, der er i kamp mod vestlig imperialisme. Alligevel ville anti-imperialister fra tidligere generationer næppe kunne genkende jihadister som ideologisk beslægtede.

Der findes en lang tradition for at føre folkelige kampe mod kolonialisme og imperiemagter. Men selv om sådanne bevægelser ofte brugte vold til at forfølge deres mål, var de sjældent 'antivestlige' i eksistentiel forstand. Snarere arbejdede de inden for en universalistisk moralsk ramme, hvor frihed og frigørelse for hele menneskeheden var de mål, der blev betonet.

I løbet af de seneste årtier er disse antiimperialistiske traditioner imidlertid visnet væk. De nye bevægelser, der er opstået i deres sted, har rødder i religiøs eller etnisk identitet og er sekteriske eller separatistiske i deres form.

Skiftet hænger sammen med den bredere tilbagegang for progressive sociale bevægelser, med tabet af tro på universalistiske værdier og med udskiftningen af ideologisk politik med identitetspolitik.

Moralske normer er blevet tribalistiske frem for universelle. Politiske kampe for en bedre verden er blevet afløst af identitetsdrevet raseri uden sammenhængende program.

Moralske linjer

Hvorfor er radikal islam blevet lynafleder for al vreden? Dels på grund af de vilkår, der har muliggjort islamismens opblomstring, og dels på grund af den fundamentalistiske tros karakter i en tid, hvor politiske idealer eroderer.

De sekulære regimers fiasko i lande med muslimsk flertal og deres forfald udi det brutale og autoritære har fået mange til at associere sekularisme med undertrykkelse, hvad der igen har givet større troværdighed til den islamistiske opposition.

Vestens kyniske støtte til autoritære regimer, når det passede os, har også opflammet antivestlige lidenskaber. Vildledte militære interventioner har bidraget til at ødelægge civilsamfundet, skabt trivselsbetingelser for islamister og forstærket antivestlige følelser.

Det er ikke kun i muslimske lande, at sekteriske oppositionsbevægelser er opstået i opposition til autoritært styre. Men i ikkemuslimske lande – fra Myanmar til Den Demokratiske Republik Congo – er sekterismen sjældent flydt ud over landegrænserne. Det er islams globale karakter, der har forvandlet de sekteriske bevægelser til et verdensomspændende fænomen.

Hvis lokale herskeres handlinger og konsekvenser af vestlig udenrigspolitik har bidraget til at skabe et tomrum, som islamismen har fyldt, har tilbagegangen for progressiv politik skabt yderligere ét.

De traditionelle oppositionsbevægelsers implosion har fået mange til at se sig om efter alternative former for kamp og skabt længsel efter gudgivne moralske linjer. Islamismen med dens krav om kamp for oprettelse af et

alternativt system styret af guddommeligt sanktionerede regler har fyldt tomrummet for mange.

Illusionen om guddommelig sanktion har gjort det muligt for jihadister at retfærdiggøre deres handlinger, hvor groteske de end måtte være.

Produkt af tiden

Jihadisterne forestiller sig at føre krig mod Vesten. Men Vesten er i deres øjne ikke så meget et sæt af specifikke nationer, der er ansvarlige for specifikke handlinger, men et næsten mytisk, altomfattende monster – den moderne version af kimæren eller basilisken og kilden til alle former for lidelse og dårlighed. Imod et sådant monster bliver næsten enhver handling acceptabel.

Afkoblet fra de moralske rammer, der engang styrede antiimperialisterne, formet af sort/hvide værdier, som i deres bevidsthed har guds velsignelse, og drevet af raseri mod ikkemuslimer og troen på en kamp på liv og død mellem islam og Vesten er jihadisterne kommet til at bebo et andet moralsk univers, hvor de ser sig forpligtede til at begå de mest umenneskelige handlinger og ser disse som retfærdige.

Intet af dette undskylder jihadisterne eller deres handlinger. Men det viser, at den 'ondskab', vi i de seneste dage har set udfoldet i Paris, Beirut, Nigeria og Mali, ikke kan afskrives som et evigt aspekt af menneskenaturen. Den er i høj grad et produkt af vores egen tid.

© The Guardian og Information.

Oversat af Niels Ivar Larsen

AKTUELLE BØGER FRA INFORMATION

Ian kan ny teknologi redde verden?
Jam Moe Fejerskov

Kr. 49,95

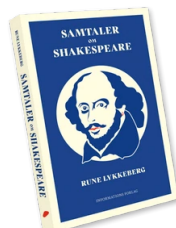
butik.information.dk/products/ian-kan-ny-teknologi-redde-verden-med-teknologi

Naturvidenskaben genfortalt
Johanne Pontoppidan Tuxen og Mikkel Vuorela

Kr. 399,95

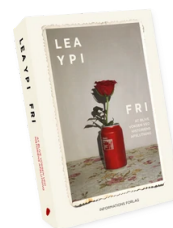
butik.information.dk/products/naturvidenskaben-genfortalt

Samtaler om Shakespeare
Rune Lykkeberg

Kr. 199,95

butik.information.dk/products/samtaler-om-shakespeare

Fri
Lea Ypi

Kr. 149,95

butik.information.dk/products/fri

Du sparer 15% på bøger som abonnement på Information
<<https://butik.information.dk/>>

